

SUOMEN PANKKI
Tilasto-osasto

TYÖPAPERI NO 2/1992

MAKSUTASETIETOJEN EDIFACT-RAPORTOINTI

Lasse Nordquist
16.4.1992

MAKSUTASETIETOJEN EDIFACT-RAPORTOINTI

**Eurostatin Maksutasetilastotyöryhmän EDIFACT-projekti,
väliraportti**

Sisälllys:

1. Projektin taustaa
2. Raportointiin suunnitellut EDIFACT-sanomat
3. Laillisuusongelmat
4. Muiden EFTA-maiden kommentit
5. Projektin jatko

Liitteet:

1. EY:n ja EFTAn rahoitus- ja maksutasetilastoinnin kehittämisorganisaatio (MFB)
2. Maksutasetiedon EDIFACT-raportointi; Tietosisältö
3. Raportointivirrat ja BOP-sanomien käyttö
4. Laillisuusongelmat eräissä maissa, yhteenvetotaulukko
5. SPY:n ja SP:n lausunnot laillisuusongelmasta
6. Branching Diagram: PAYORD

1. Projektin taustaa

Tehtävä

Eurostatin Maksutasetilastotyöryhmän EDIFACT-projektin (EDI-BOP) tehtävänä on suunnitella maksutasetietojen raportointiin EDIFACT-standardin mukaiset sanomat. Sanomien tulee kattaa kaikki raportointivirrat sekä nk. yleisissä että kyselypohjaisissa tietojen keräysjärjestelmissä.

Raportoinnissa voidaan erottaa seuraavat tietovirrat:

- raportointi yrityksiltä kotimaiseen pankkiin,
- raportointi pankeista maksutaseviranomaiselle,
- raportointi yrityksiltä maksutaseviranomaiselle,
- pankkien välinen raportointi maasta toiseen,
- raportointi maksutaseviranomaiselta kansainvälisille tilasto-organisaatiolle.

Laajasti toteutuessaan maksutasetietojen elektroninen raportointi nopeuttaa tietojen saatavuutta, alentaa raportointikustannuksia ja parantaa tiedon laatua. Jotta menetelmästä saataisiin mahdollisimman suuri hyöty, edellyttää se myös raportoinnin tietosisällön harmonisointia - erityisesti maksuaihekoodiston osalta. Harmonisointityö on käynnissä Eurostatin muissa työryhmissä (ks. alla) ja myös IMF:n taholta.

Organisaatio

EDI-BOP-työryhmä on yksi Eurostatin **Maksutasetilastotyöryhmän** (Balance of Payments Working Party) neljästä alatyöryhmästä. Työryhmä koostuu kuuden EY-maan keskuspankin edustajasta, lisäksi Suomi ja Itävalta osallistuvat työryhmään täysivaltaisina EFTA-edustajina. EDI-BOP-projekti käynnistettiin kesällä 1991.

Maksutasetilastotyöryhmän muut työryhmät ja niiden EFTA-edustukset ovat: tiedonkeruun yleiset kysymykset (Itävalta), liikenne, matkustus ym. (Norja), pääomaliikkeet ja niiden kantatilastot (Ruotsi).

Maksutasetilastotyöryhmä toimii EY:n MFB-komitean (Group on Monetary, Financial and Balance of Payments statistics) alaisuudessa. Komitean tehtävänä on koordinoita yhdessä EFTA:n vastaavan MFB-ryhmän kanssa jäsenmaidensa rahoitus- ja maksutasetilastoinnin suunnittelua ja kehittämistä, (ks. liite 1). EY:n MFB-komitean alaisuudessa toimivat muut työryhmät käsittelevät pankkitilastoja, rahoitus-tilinpitoa ja ECU-tilastointia.

EDI-BOP-työryhmän EDIFACT-sanomien valmistelutyö tapahtuu Länsi-Euroopan EDIFACT-neuvoston (WEEB) alaisuudessa, jonka toiminta on jaettu kahdeksaan osa-alueeseen; ko. sanomakehitystyö kuuluu ryhmään **MD6 (tilastointi)**. EDI-BOP-työryhmä on kiinteästi yhteistyössä myös MD4-ryhmän kanssa (rahoitus), koska sanomakehitystyö vaikuttaa eräisiin MD4:n toimesta jo suunniteltuihin sanomiin.

2. Maksutasetiedon raportointiin suunnitellut EDIFACT-sanomat

EDI-BOP-työryhmässä on kehitteillä viisi uutta EDIFACT-sanomaa maksutasetiedon raportointiin: BOPCUS, BOPBNK, BOPDIR, BOPINF ja BOPSTA. Lisäksi on valmisteilla muutosesitys MD4:n jo valmiiseen PAYORD l. maksumääräyssanomaan. Keskeisenä ajatuksena on ollut laatia eri sanomien maksutasetietojen raportointiosa rakenteeltaan mahdollisimman yhdenmukaiseksi (vrt. liitteet 2 ja 6).

Maksutasetiedon raportointivirrat ja eri sanomien käyttö on esitetty liitteen 3 kaaviossa.

PAYORD

PAYORD l. maksumääräyssanomana¹ avulla yritys määrää pankkinsa veloittamaan tiliään (kotimaisen tai) ulkomaisen maksun saajan hyväksi. Ideana on, että kotimainen maksun välittävä pankki poimii maksutasetilastoinnissa tarvittavat tiedot maksumääräyksistä ja toimittaa nämä edelleen keskuspankkiin BOPCUS-sanoman avulla. Ulkomaiseen pankkiin maksumääräys voidaan lähettää esim. SWIFT:in välityksellä FINPAY-sanomassa. Suomessa ensimmäiset yritykset alkanevat käyttää maksumääräyssanoma vuosien 1993-1994 kuluessa samanaikaisesti kun ne ottavat tilaus-, laskutus- ja kuljetussanomien käyttöön. Sanoman rakennekaavio on esitetty liitteessä 6, (maksutaseraportointiosa laatikoitu).

BOPCUS

BOPCUS-sanomalla pankit raportoivat asiakasyritystensä ulkomaiset maksutapahtumat maksutaseviranomaiselle. Sanomaan poimitaan maksutaseviranomaiselta keskeiset tiedot PAYORD-maksumääräyssanomasta. Suomen järjestelmässä BOPCUS vastaa pitkälti nykyistä valuuttapankkien YVT-raportointia; ainakaan toistaiseksi tätä ei ole tarkoitus muuttaa tapahtuvaksi EDIFACT-muodossa.

BOPBNK

BOPBNK-sanomalla pankit raportoivat omat ulkomaiset maksutapahtumansa maksutaseviranomaiselle. Myös arvopaperikauppa sekä pankin saamiset ja velat voidaan raportoida ao. sanomalla.

Suomen järjestelmässä sanoma kattaa osan nykyisestä YVT-raportoinnista ja arvopaperikauppakyselyistä sekä pankeille ja muille rahoituslaitoksille suunnatun saamis- ja velkakyselyn. Pankkien tapahtumaraportoinnin osalta sanomaa ei ole tarkoitus ainakaan näillä näkymin alkaa käyttää. Valuuttapankkien erilaisten kyselytietojen raportoinnissa sanoman käyttöönotto on sitävastoin todennäköistä, jolloin sillä voitaisiin korvata nykyinen paperiraportointi (vrt. BOPDIR).

¹

PAYORD (payment order) maksumääräyssanoma; PAYMUL (multiple payments) yksi maksaja -> usealle saajalle; PAYEXT (extended payment order) laajennettu maksumääräyssanoma. Muutosesitys koskee kaikkia ao. maksumääräyssanomiamia.

BOPDIR

BOPDIR-sanomalla yritykset voivat raportoida kotimaisten² ja ulkomaisten tilien, netting-tilien, saamisten ja velkojen sekä erilaisten kyselyiden tiedot suoraan maksutaseviranomaiselle.

Suomen järjestelmässä sanoma soveltuu yritysten netting-tietojen, ulkomaisten maksuliikennetilien ja erilaisen kyselytiedon suoraraportointiin (TO:n yritysten saamis- ja velkakysely sekä suorien sijoitusten kyselyt). Sanoman käyttöönotto Suomessa on varsin todennäköistä ainakin niiden yritysten osalta, jotka alkavat käyttää PAYORD-maksumääräys-sanomaa.

BOPINF

BOPINF-sanomalla yritykset raportoivat kotimaiseen pankkiinsa saatujen ulkomaisten maksujen maksunaihetiedot sekä muut maksutaseraportointia täydentävät tiedot *mikäli* näitä ei esimerkiksi laillisuusteistä johtuen saada suoraan lähettäjältä PAYORD/FINPAY -sanomassa. Saaduista maksuista yritys saa tiedon CREADV -sanomalla (credit advice), ao. sanomassa yritystä pyydetään toimittamaan BOPINF-sanoma täydennettynä pankkiinsa. Tavoitteena on, että mahdollisimman monessa maassa CREADV-BOPINF-ketju l. nk. 'home loop' voitaisiin ohittaa.

Suomen järjestelmässä BOPINF-sanomaa ei tarvita, koska meillä on jo nyt käytössä menetelmä, jossa (SWIFTin välityksellä) saapuvan maksun vastaanottava pankki lisää tietoihin maksunaihekoodin sekä kotimaisen osapuolen ly-tunnuksen ja toimittaa tiedot suoraan keskuspankkiin.

BOPSTA

Tällä sanomalla maksutaseviranomaisen raportoi aggregoitua maksutasetilastotietoa kansainvälisille tilastoviranomaisille kuten EUROSTAT, OECD, BIS. Sanomaa on suunniteltu käytettäväksi myös maksutaseviranomaisten välisessä raportoinnissa.

On mahdollista, että aggregoidun tilastotiedon raportoinnissa tullaan käyttämään BOPSTA:n sijasta MD6:n suunnittelemaa GESMES-sanomaa. Tätä on mm. Suomi ja Itävalta ehdottanut työryhmälle. Suomen kannalta tämä olisi erityisen toivottava ratkaisu, sillä Suomen Pankilla on meneillään hanke eräiden maksutasetietojen siirrosta Tilastokeskuksen ylläpitämään aikasarjatietokantaan (ASTIKA). Tällöin tietojen raportointi kansainvälisille tilasto-organisaatioille voitaisiin hoitaa joustavasti yhdellä sanomalla yhtäaikaisesti Tilastokeskuksen tietojen kanssa. GESMES soveltuisi hyvin suoraan maksutaseviranomaiselta tapahtuvaan aggregoidun maksutasetiedon raportointiin.

2

Pääasiassa Ranskassa ja vähäisessä määrin myös Hollannissa käytössä oleva yritysten kotimaisten tilien ulkomaisten transaktioiden suoraraportointi ('déclarant direct général').

3. Laillisuusongelmat

Projektin kuluessa on käynyt ilmi, että monien maiden lainsäädäntö asettaa rajoituksia yrityskoh-
taisen maksutasetiedon lähettämiseksi EDIFACT-sa-
nomissa maasta toiseen. Mm. Belgiassa, Hollannis-
sa, Saksassa ja Ranskassa ei ole sallittua lähet-
tää yksityiskohtaista maksutasetietoa maan rajojen
ulkopuolelle. Hollannissa ollaan lainsäädäntöä
muuttamassa, Saksassa ja myös Suomessa päädyttä-
neen ainakin alkuvaiheessa ratkaisuun, jossa pyy-
detään maksumääräyksen antajan suostumus tietojen
käyttämiseksi tilastointitarkoituksiin (vrt. liite
4).

Eurostatin piirissä tutkitaan asiaan liittyviä
oikeudellisia ongelmia eri maiden selvitysten poh-
jalta (Suomessa laaditut selvitykset on esitetty
liitteessä 5). Tavoitteena on valmistella EY:n
taholta asiaa koskeva normi, joka velvoittaisi
liittämään maksumääräyksen yhteyteen maksutaseti-
lastoinnissa tarvittavat tiedot ja jossa olisi
nimenomainen velvoite luovuttaa ao. tiedot maksun
saajan tilastoviranomaiselle. Direktiiviluonnos on
tarkoitus saada työryhmän käsiteltäväksi vielä
tämän kevään aikana.

Mikäli ETA-sopimus astuu voimaan siten, että ao.
EY-normisto velvoittaa myös EFTA-maita, olisi mak-
sutasetietojen EDIFACT-raportointiin liittyvät
laillisuusongelmat ratkaistavissa Suomen osalta.
EY-direktiivin säätäminen merkitsisi muutoksen
tekemistä esimerkiksi nykyiseen, vuoden 1993 lop-
puun voimassa olevaan valuuttalakiin (90/985), tai
Tilastokeskuksesta annettuun lakiin (796/78).

Tällä hetkellä käytettävissä olevien tietojen pe-
rusteella ei voida sanoa varmasti, milloin ETA-
sopimus tulee voimaan. Varmaa ei myöskään ole se,
kuuluuko ao. tilastointiin liittyvä problematiikka
sopimuksen piiriin. Mikäli asia jää ETA-sopimuksen
ulkopuolelle, kansainvälinen tietojen antamisvel-
vollisuuden voimaansaattaminen viivästyy Suomen ja
muiden EFTA-maiden osalta.

4. Muiden EFTA-maiden kommentit

EFTAn tilastollisen neuvonantajan Heinrich Brüng-
gerin kanssa on sovittu, että Itävallan edustaja
raportoiti työryhmälle Sveitsin kommentit ja Suomen
edustaja raportoi pohjoisten EFTA-maiden kommentit.

Tähän mennessä Islanti, Norja ja Ruotsi ovat kom-
mentoineet projektia. Islanti kannattaa lämpimästi
maksutasetiedon EDIFACT-raportointia, mutta ei ole
esittänyt tarkemmin näkemyksiä tai suunnitelmia
sen käyttöönotosta. Norja suhtautuu projektiin
varauksellisemmin, mm. koska siellä on hiljattain
otettu käyttöön uusi BRAVO-raportointijärjestelmä.

Ruotsissa ollaan kiinnostuneita projektista, mutta EDIFACTin etuja ei vielä koeta kovin suuriksi ennenkuin standardi on levinnyt laajasti suurimpien yritysten muuhun informaation vaihtoon (esim. laskutus, tilaus, tullaus) ja ennenkuin maksuaihekoodisto on saatu harmonisoitua. Ruotsin tilanne vastaa siten pitkälti myös Suomen näkemyksiä.

Kaikissa pohjoisissa EFTA-maissa on todettu maksutasetiedon raportointiin liittyvän laillisuusongelmia ja näiden selvitystyö on käynnissä. Norjassa ja Ruotsissa on lisäksi perustettu projektia käsitteleviä keskustelufoorumia pankkien ja erilaisten EDI-organisaatioiden sekä yhdyshenkilöiden välille (mm. pankkiyhdistys, MD4 ja MD6).

5. Projektin jatko

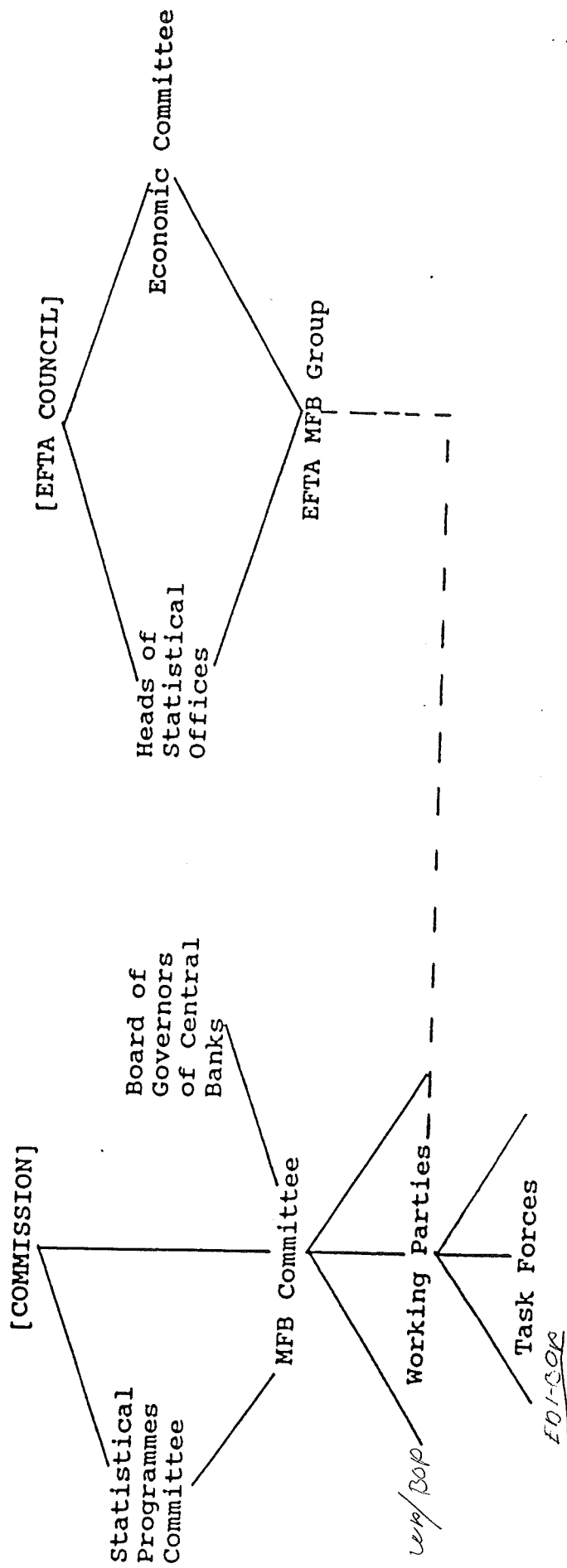
Sanomien kehittelytyö saadaan päätökseen suunnitelmien mukaan syksyllä 1992, minkä jälkeen kaikki sanomat on hyväksyttävä eri maanosien EDIFACT-neuvostoissa. Toistaiseksi vielä täysin kehittelemättä on sanomat BOPBNK ja BOPSTA - tässä valossa projektiaikataulu näyttää kireältä, mutta toki mahdolliselta.

Suunnitteluvaiheen jälkeen eri maissa laaditaan tarkat ohjeistukset uusien EDIFACT-sanomien käytöstä sovellettuna kunkin maan raportointijärjestelmään. Erilaiset kansalliset ratkaisut - mm. FTX-segmenttien (free text) käytön vakioiminen - tehdään tässä vaiheessa. Ohjeistuksen laativat EDI-BOP-työryhmän jäsenet yhteistyössä kansallisten EDIFACT-jaostojen kanssa.

Projektin päätyttyä on alustavasti suunniteltu käynnistettäväksi pilottijakso, jossa olisi mukana EY/EFTA-alueelta valikoituja pankkeja ja yrityksiä. Tämä toteutuu vuoden 1994 aikana. Mikäli laillisuusongelmia ei saada ratkaistua tähän mennessä, rajoittuu testaus alkuvaiheessa vain kansalliseen raportointiin. Suomessa parhaimmat valmiudet uuteen raportointitekniikkaan on suurimmilla liikepankeilla ja yrityksillä. Koska Suomen Pankki on ollut tiiviisti mukana maksutasetietojen EDIFACT-raportoinnin kehittelytyössä, lienee itsestään selvää, että se osallistuu myös pilottivaiheeseen. Todennäköisesti osallistumista tullaan myös edellyttämään Eurostatin taholta.

Annex III to
EFTA/EC/W 5/91
EFTA/STAT/W 8/91
19 July 1991

BODIES IN MONETARY, FINANCIAL AND BALANCE OF PAYMENTS STATISTICS (MFB)

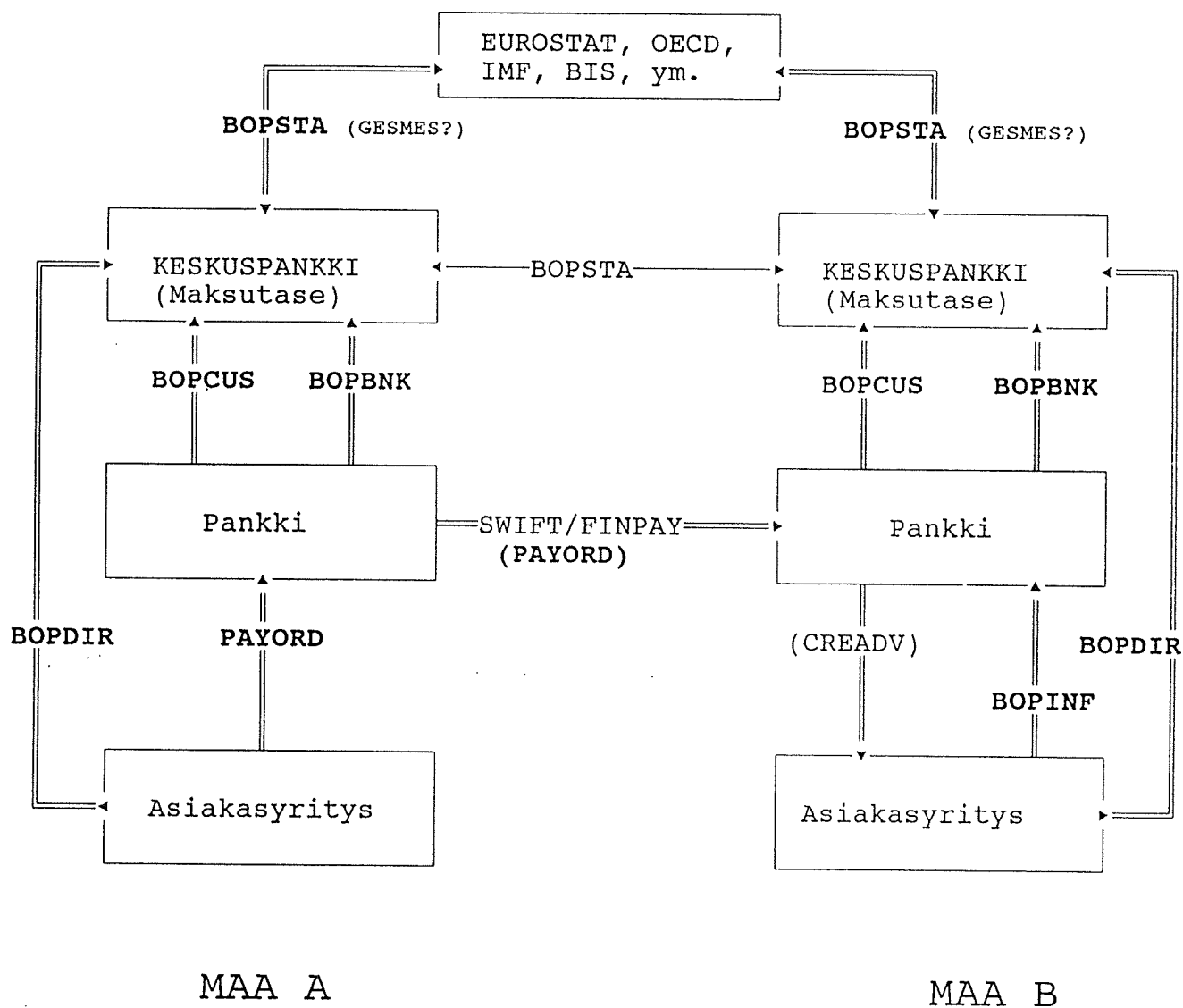
* * * * *

Maksutasetiedon EDIFACT-raportointi: keskeinen tietosisältö:

- kotimaisen osapuolen tunnistetiedot (maksun lähettäjä)
  - * nimi tai ly-tunnus
  - * osoite
  - * tol (jos kyseessä suora sijoitus)
- ulkomailta asuvan tunnistetiedot (maksun saajan tiedot)
  - * kotipaikka
  - * maa
- transaktiopäivämäärä
- sanoman lähetyspäivämäärä
- maksun välittävän kotimaisen ja ulkomaisen pankin tunnistetiedot
- pankin viitenumero maksulle
- maksun kokonaissumma (myös jaettuna osiin: esim. lainan kuoletus ja korko)
- maksun valuutta (koodi)
- maksunaihe - tai aiheet (karkean luokituksen mukainen koodi, joka kuvaa maksun taloudellista laatua; maksunaihe mahdollisesti myös kirjoitettuna)

Maksutasetiedon raportointivirrat ja EDIFACT-sanomien käyttö:

Eräiden maiden suhtautuminen maksutasetiedon edelleenlä-
hettämiseen EDIFACT-sanomissa ulkomaille (pankkien välinen
raportointi):

	Sallittu/ Kielletty/ Ei nimenomaista lainsäädäntöä	As. suostumus/ Muutet.laisääd.	EY-lakia toivotaan
Hollanti	K	M	x
Saksa	K	A ja M ei mahd.	x
Italia	K	A ja M ei mahd.	x
Belgia	K	A on mahd.	x
Tanska	E		x
Irlanti	E	A ei tod.näk.	
Ranska	K		x
Espanja	K		x
Kreikka		selvitys tekeillä	x
Suomi	E	A on mahd.	x
Ruotsi	K	selvitys tekeillä	
Norja		selvitys tekeillä	
Islanti	K	selvitys tekeillä	

Suomen Pankille

Suomen Pankki on pyytänyt Suomen Pankkiyhdistykseltä lausuntoa pankkien välisestä maksutasetietojen EDIFACT-raportointiin liittyvistä laillisuusnäkökohdista. Suomen Pankkiyhdistys lausuu kunnioittavasti seuraavan:

Pankit antavat Suomen Pankille tietoja Suomen Pankin maksutasetilastoa varten. Suomen Pankille maksutasetilastoa varten annetut tiedot kuuluvat pankkialaisuuden ja yleisen salassapitovelvollisuuden piiriin. Tämän vuoksi Suomen Pankki voi salassapitomääräyksiä rikkomatta antaa tietoja maksunsaajamaan maksutaseviranomaisille vain, jos maksaja antaa siihen suostumuksensa tai asiasta säädetään lailla.

Suomalaisten pankkien maksajilta saamat maksun lähettämiseksi tarpeelliset tiedot kuuluvat pankkialaisuuden piiriin. Pankit välittävät maksun ulkomaiselle maksunsaajan pankille, jota sitoo kyseisen maan pankkialaisuussäännökset. Tämän vuoksi ulkomainen pankki ei voi luovuttaa tietoja esim. kansainväliselle tilasto-organisaatiolle. Tiedot kuuluvat pankkialaisuuden piiriin kuitenkin vain silloin, kun tiedot voidaan yhdistää pankin tiettyyn asiakkaaseen. Siten yksilöimättömän tilastotiedon antaminen ulkomaisille tilastoviranomaisille ei kuulu pankkialaisuuden piiriin.

Suomen Pankkiyhdistyksen mielestä suomalainen maksajan pankki ja ulkomalainen maksunsaajan pankki voivat luovuttaa tietoja tilastointitarkoituksiin joko

- 1) siten, että laissa säädetään, että maksajan pankille maksun lähettämistä varten antamia tietoja voidaan luovuttaa pankkialaisuuden estämättä ulkomaisiin tietyllä tavalla yksilöityihin tilastointitarkoituksiin tai
- 2) lähteviä ulkomaanmaksuja koskeviin ehtoihin sisällytetään kohta, jonka mukaan maksaja suostuu siihen, että tietyt yksilöidyt tiedot luovutetaan ulkomaan tilastoviranomaisille.

Helsinki, 17. helmikuuta 1992

SUOMEN PANKKIYHDISTYS

Matti Sipilä
toimitusjohtaja

Erkki Kontkanen
osastopäällikkö

SUOMEN PANKKI
Lakiasiat
Pekka Somerkoski

MUISTIO
7.2.1992

**SUOMEN PANKIN OIKEUDESTA LUOVUTTA YRITYSKOHTAISTA MAK-
SUTASETILASTOTIETOA ULKOMAILLE KANSAINVÄLISEN EDI-YHTEIS-
TYÖN JOHDOSTA**

Suomen Pankilla on valuuttalain 6 §:n nojalla oikeus saada mm. valuuttapankeilta kaikki ne ilmoitukset, selvitykset ja muut asiakirjat, jotka ovat tarpeen valuuttalain määräysten noudattamista tai tilastollisia tarkoituksia varten.

Valuuttapankit toimittavat Suomen Pankille maksumääräysten lähettämisen yhteydessä annettavat tiedot elektronisesti tai manuaalisesti täytettävällä valuuttalomakkeella. Nämä tiedot sisältävät salassapidettäväksi luokiteltavaa tietoa (= mm. maksunsaajan nimi, osoite, maksun valuuttalaji ja - määrä, henkilö- tai ly-tunnus, maksunaihe).

Suomen Pankin ohjesäännön 35 §:n ja yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (AsiakJulKL) nojalla annetun asetuksen (AsiakJulKA) 1.1. §:n 9 kohdan perusteella Suomen Pankin hallussa olevat edellä mainitut asiakastiedot kuuluvat salassapidettäviin tietoihin.

Suomen Pankilla on valuuttalain 7 §:n nojalla oikeus antaa salassapitomääräysten estämättä valtion (omille) viranomaisille tietoja, mikäli luovutus liittyy valuuttalain tarkoituksen toteuttamiseen. - Suomen Pankilla ei ole oikeutta luovuttaa valuuttalain nojalla saamia tietoja ulkomaan viranomaiselle tai millekään muulle taholle ilman lain-tasoista valtuutusta.

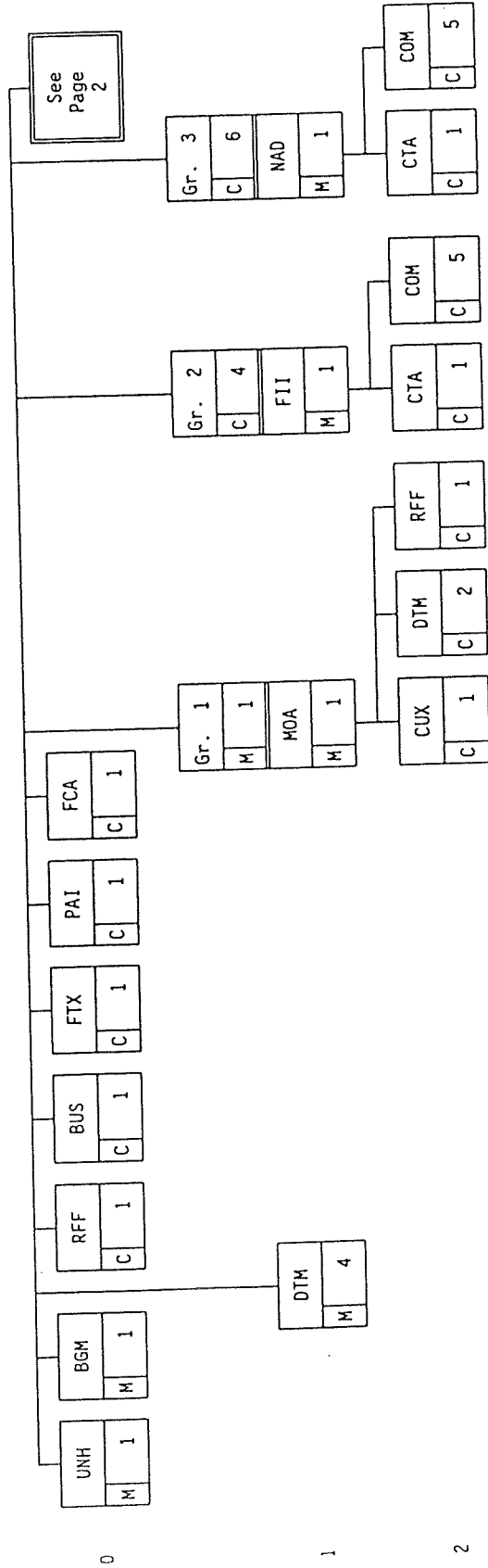
Koska laintasoinen valtuutus puuttuu, voi Suomen Pankki luovuttaa maksun vastaanottajamaan maksutasetilaston laatimista varten yritys kohtaista tietoa salassapitosäännöksiä rikkomatta vain, mikäli yritys tai muu maksumääräyksen antaja antaa siihen nimenomaisen suostumuksensa (= valtuutuksensa).

Todettakoon, että salassapidettävien tietojen luovuttaminen on virkarikossäännösten mukaan rangaistavaa sekä tahallisenä että tuottamuksellisenä (huolimattomuus, varomattomuus) tekona (RL 40:5.1 ja 2 §).

Mainittakoon lopuksi, että Suomen Pankki luovuttaa ulkomaille (mm. OECD ja IMF) kansainvälisen tilastoyhteistyön puitteissa ns. aggregaattitasoisia tietoja.

CEBIS MD6/Statistics Directory
 PAYORD - Payment order message Issue 91.1

Level

Status -: INTERNAL DOCUMENT

CEBIS MD6/Statistics Directory
 PAYORD - Payment order message Issue 91.1

